

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

Զ Ր Ն Ե Ղ Ե Ղ Ը

Բ.

Կը մոռնչէին բոլոր հովերը, եւ լեռները սարսեցան.
 Գետերուն կանգ առած ջուրերը դարձան ես,
 Ու աւելի վեր ելան քան հորիզոնին բարձունքը մութ,
 Աստուածասաս վրէժի գործիքը անսահման՝
 Ովկիանոսն երեւեցաւ: Մըրրկազայր եւ մեծապանծ,
 Քրեւելով հետը անտառներն, զերդ խոս ու խին,
 Գրաւելով գոգն ողողուած դաշտագետներն,
 Իբր յաղթական կը պատի խոր ամային մէջ,
 Առբերելով հետն, իբր աւար յաղթանակի,
 Խեղդարկուած քաղաքներու կըսորումները անձանայ,
 Եւ հոն իսկոյն, իր անին մէջ ալ հանդարտած,
 Պահ մը կեցած աշխատանքին մէջ կարծես ես,
 Խառնամառնել կ'ուզէ, եւ իր ծրփանքներուն մէջ խորակել
 Անդամներն, զորս հանած կորցած էր աշխարհի մեռած մարմինէն.
 Այն ասեմն է որ անծանօթ հիւրեր յանկարծ
 Օտարական ավերուն վրայ տեսնուեցան.
 Մայրին մինչեւ հիւսիս եկաւ՝ ջաղխել ուռին.
 Խրդողուած արջերը. բեւեռի սառոյցներուն վրայ ծրփանուտ,
 Չարնուեցան Նեղուցի մօտ քնացող փիղին.
 Ու հիւաղն այն, զոր կիսով չափ վեր կ'առնուր ջուրն,
 Սահմրակեցաւ ջախջախելով, անոր դէմ իր կրօնին մէջ,
 Կոհակ մ' ոյր մէջ կը լողային վագր ու վիթեր:)
 Ի զուր լայնեւ կոհակներուն առաջիններն եւ մղելով,
 Անոր պատիւնը շրջադարձ փոքրոց ծառերն սրմալինեաց:
 Անոնց պէս ինքն ալ գլորեցաւ դաշտերուն մէջը տօթակէզ,
 Աւաղելով իր եղէգներն ու աւազները անջրդի,
 Իր բարձրուղէ պամպուկներուն անկողինը հապուկ, կանաչ,
 Ու մինչեւ հովը բոցանուտ, անապատին խորքէն շրջող:

Ամէն կարգի արարածոց զարհուրանքին մէջ ընդհանուր,
 Ամենադուժ վայրագն անգամ իր բընութիւնը կը մոռնար.
 Կենդանիք սիրտ չէին ընեն ոչ սողալու, ոչ վագրի.
 Իւրաքանչիւրն համակերպած էր մեռնելու համար պառկիլ:
 Ի զուր երկինք բրոցնելով ջուրն՝ իր ժայռերուն վրայ եկած,
 Արծիւը վար ինկաւ օդէն, ամպրոպներէն տարածեծուած,
 Շրտաւեցուց վսանգը բոլոր արարածները դողողոյուն:
 Մարդը միայն իր արիւնտ ծագիւրներուն էր անձնասուր:

Սակաւաթիւ հոյլ մը նաւեր, իրարու դէմ պատերազմող,
 Երկրի մնացած մասին վրայ կը կրողութիւն դեռ ընդ երկար.
 Բայց մինչ անոնք կը կրողութիւն, ալիքներն՝ միշտ աւելի խիս,
 Կը ջընջէին անոնց աչիւն այդ ընկլուզուած մընացորդներն:
 Ալիքներէն ալ աւելի անհեղ ոտիս մը այն ասեմ
 Եկաւ ամէն տեղ վերջացնել ա՛լ պարտութիւնը աշխարհի:
 Քաղցը բոլոր սիրտերէն դուրս վանեց կիրքերն.

Եղկելիներն, իրենց մեռած սերունդէն վերջ դեռ կենդանի,
 Զուներէն այլ ինչ բայց խորհուրդ մը լոկ, ճանջանք զարհուրելի,

Մահուան մերձիկն, անգերեզման մահը ինքնին:
 Տեսնուեցաւ կուրի մը մէջ, ծովէ ի ծով հալածական,
 Սովամահ աչիւր հրգօրի մը՝ սրկարի մը սրնկըւած.
 Կիներ, որոնք բընութիւնը կ'անգոսնէին մեծակական,
 Հակասագրէն կը հայցէին իրենց հաւակը մարդկային.
 Անասուածը, անաբեկած Աստուծոյ մեծ յաղթանակէն,
 Օրուան մը կեանքը կը ծըծէր մանուկի մը երակներէն.
 Մերծուածներու յեշիներուն ոգեւարքն այսպէս վերջացաւ:
 Արտաքրտած բարութիւնէն վերջ սէրը դեռ միայն կ'ապրէր.
 Փոխադարձուած երդումներով իրարու հետ միացածներն,
 Զորքս նոյնպէս մահացուաց հեռն կը հալածէր,
 Ինքնամասնոյց կը նետուէին ալիքին մէջ, անխռով հակոծով:
 Ամէնքն իրենց վիշտերուն դէմ նոյն ապաւէնը գրենելով:

Սակայն Արար լեռան վրայ, դեռ օրհասին չը մօտեցած,
 Իր զաւակները փրկել չէր եկած Հրեշտակը ճակատին.
 Կը փրցնէին զայն ընդունայն. փոքորիկները եւ հովերն
 Իրենց հակօրին վրայ կը կրէին խաւարակուռ ամպեր միայն:

Ամէն կողմ նոյնքան բարձրացած ալիքներուն ներքեւ սակայն,
 Ալ ամենայն ինչ յամբօրէն անյայտացած էր մաս առ մաս:
 Ալ հաղաքները չը կային. բան չէր ապրէր. ու ալիքներն
 Մէկ տեսարան մը կուտային ալ աշխարհի կերպարանքին:
 Միայն, երբեմն երբեմն, խորունկ տարին վրայ համատարած,
 Սուզուած պալատ մ'իր հակասին փալպիտոյ ոսկին կը ցուցնէր,
 Կըզդիներու պէս մոգական, զըմբէքներ տեղ տեղ կը մնային,
 Վըրկայելու համար իրենց հաղաքներուն շրջապատին:
 Անգամ մ'անոնց մօտ երեւցան մահկանացու երկու անձեր.

Մէկը զահու մ'արատ, միւսը՝ բազիններու.

Մէկը իրեն իսկ արձանին քեռին փարած,

Միւսը կոտրած կուրի մը՝ բարձր մեհեանին:

Երկաթանջիւրն զիրար ի զուր կ'ամբաստանեն մինչեւ ի մահ

Թէ Աստուծոյ անհեղաստատ ցաւմանն է զոհ:

Անդրագոյն տեղ մը, դիտելով խոնաւալոյծ միայնութիւնն,

Ուրիշ արքայ մը կը մեռներ, իր յուրանին վրայ միայնակ :
 Գերեզմանին մէջ անսահման՝ ապաստանած էր նախապէս
 Այն ժողովուրդը գործաւոր, որ կառուցած՝ կանգնած էր զայն,
 Բայց անողոք ծովն պեղելով գերեզմաններն,
 Գեհնադամբան յասակներէն կորցած հանած էր ամէն ինչ,
 Մեռելներն եւ իրենց դիմերն, ուրուականներն անմահական,
 Զըմբուսըւած մարդերուն ցեղն, ու ըսփինքը բազիններուն .
 Ու քազաւորն այս նետուցաւ մոմիաներուն վրայ մրռայլ,
 Որոնք, ծրփուն հաղերմուն մէջ, կ'ընդհարէին միմեանց, փնացած :
 Հոգին փրչած պահուն հեծիւն մ' արձակեց ան,
 Տեսնելով որ փոխէ կ'անցնին կիսասուածներն այն մեռոտած,
 Որք մահէն օր մ' էին զեծած, բայց նըւանուած յետոյ նորէն,
 Յաւերժական դամբաններուն պալատներուն սակ խորափոր :
 Ասեմ գրքաւ ան դեռ անգամ մ' ալ խորհելու
 Թէ այնքանի արքաներուն անուններն ոչ ոք չէր գիտեր .
 Թէ պատմութիւնն անոնց պիտի պարունակէր օր մը միայն,
 Զի սերունդներն անոնց փառքին հետ կ'անցնէին :

Անցաւ տապանն աստուածային՝ ինչպէս պալատ մը քափառ կոտ :
 Տեսնելով որ ան պաշարուած էր հոսանքին ալիքներէն,
 Ընտելալ զարմին զաւակներուն էն վերջահասն
 Իր վարանոտ ձեռքը անոնց կարկառելով գաղտնագողի,
 Սակայն վերջին հիգով մ' անոր ըսաւ. Գընա՛,
 Ես կը մեծեմ ախորը ֆու վաս փրկութեանդ,
 Գնա՛, ջուրէնէն արհամարհուած ժայռերուն վրայ
 Կառուցանել ֆու ֆաղափներդ՝ գերեզմանին վրայ աշխարհի .
 Իմ մեռած ազգս հոս է անա . ես ծովուն սակ եմ քազաւոր :
 Նուազ յանցաւոր ֆան քէ անոնք, որոնք քեզ պիտի սերին,
 Զարմացնելու համար այս լոյծ դաշտերուն սակ ֆու որդիներդ,
 Կ' քողուն բուրգերն իմ հրակներս փառաւոր .
 Եւ լեռներուն բարձունքին վրայ անոնց խոշոր ոսկերոտին,
 Երկինքի այս ոտիներուն զարհուրելի յիշակերտներն
 Երբ ողորդուած երկրի, օր մը, բեկորներուն մէջ գրքնընթին,
 Անաւագուած ֆու սերունդիդ նըւասացում պիտի ազդեն .
 Կ'ըսէր, եւ իր կը փորձէր ոյծը շարժումնի ձեռով, ձայնով,
 Վէս խոխտանքի կեդրելովն այն մարդոց որոնք են արքաներ,
 Երբ քաւազըն ինկաւ ֆառին վրայ յանկարծ, կայծակնահար,
 Գերեզմանին վրայ անշարժ, ու փոշի վերածուեցաւ :

Սակայն Արար լեռան վրայ Հրեհակը չէր երեւեր դեռ .
 Ժայռերն ի վեր հրակայական ֆայրեր կ'առնէր հեղեղուող ջուրն,
 Ու մրորնչող իր ալիքները դէպի սարը մեկնաւոր
 Կը տանէին որոտմին ամբողջ գոռիւնը իրենց հետ :

Վերջապէս յամբ պատահասն, որ կը զարնէր մարդկայիններն,
Ծածկեց անոնց ձեռակերտած գործերուն հուսկ վերջին կէտն ալ.

Լեռներն, ընդհուպ ալիքներէն վերելալուած,

Անոնց ծոցին մէջ ծածկեցին իրենց գլուխները ողորուած.

Հանգաւ հրաբուխը, եւ կրակը շփանուս

Ի զուր ջանաց այնտեղ մըղել կըռիւ անգոր.

Յաղթող տարին տեղի տրաւ հրաբերանն.

Ու շրջելով ծովս՝ դուրս ելաւ հուրը երկրի երակներէն:

Գ.

Ոչ մէկ բան չէր տեսնուեր ա՛լ, ոչ իսկ բեկորներ,

Զէր արձակեր նիչ՝ ջախջախուած շիեզերքն ալլես:

Երբ վանեց ծովը լեռներուն բոլոր ամպերն,

Տեսնուեցաւ որ կը փարատի մըրթիկներու բանձուրքիւնն հոծ.

Ու նանանչներն իսկին իրենց՝ պարզելով գանձն,

Արեւակնի եւ ոսկիի ժայթքեր մինչեւ ծով կ'արձակեն.

Խաղաղիկ էր կոնակը, թող եւ կըռաւոր,

Ու մեղիօրէն հոգնուած, բխրեղ օրոցներով.

Հովերն անձայն էին, ալլես անդիմահար.

Կայծակն, առանց արձագանգի, երկինքին մէջ կը լըմընար.

Երկինք տակաւ կը յրսակուէր, ու, ջուրերուն մէջ ցլացիկ,

Բիլ կապոյտի գոյն կուտար խոր անմահութեան:

Յաղթանակուող ալիքներուն տակ ընկլուզուած էր ամէն բան,
— Ա՛յ, տեսարան սրտակեղեմ — բացի երկու մանուկներէն.

Արարատի կասարին վրայ դեռ այս երկուքը կ'ապրէին,

Արշալոյսէն ի վեր, սակայն, ծեծուած ջուրէն եւ հովերէն,

Վուժէլ քրջած պատահասուն լոգիկներու տակ ծածկուած

Կոյսը ինկած էր քեւերուն վրայ որբին.

Իսկ ան, ընդմիջէ մըտաքրիւ,

Կը խառնէր իր արցունքն, անոր վրայ, անձեռին կաթիլներուն:

Երբ սակայն վերջապէս արեգը վերածնող

Անոր անմեղ հակասին վրայ ձրգեց նահանջ մ',

Ան, բրբալկնած պահ մը՝ իսկին պայծառ շողէն,

Ինչպէս շուշան մը նըզմըւած, թօթուելով ցօղն,

Բացաւ կիսով չափ իր աչերն, եւ ըսաւ. Ով էմմանուէլ,

Արժանացա՞նք արդեօք երկնից քաղցր ակնարկին.

Կապոյտին մէջ կը նւմարեմ եւ աղաւնի մը որ կ'անցնի,

Ան անա ուս մը կը բերէ. ներե՞ց մեզի արդեօք Աստուած.

— Անցաւ, զընաց աղաւնին. չէր զար ան մեզի.

— Էմմանուէլ, ծովը մինչեւ ծունկիս դըպաւ.

— Մըրթիկներուն դէմ մեզ Աստուած կը պաշտպանէ,

— Կը տեսնե՞ս ջուրն ոտներուս վրայ .

— Գլուխներնուս վրայ կը տեսնե՞ս երկինքն :

— Հայրդդ չեկաւ . պիտի ուրեմն պատժուինք .

— Մաներնէս վերջ , անուո՛ւս զիրար պիտի զտնենք .

— Եկուր , Հրեշտակ երկնից , առ զայն թելերուդ վրայ .

— Յաւերժական կամարներուն ներքեւ , հայր իմ , ընդունէ զայն :

Վերջինն ճիշն այս եղաւ վերջին մարդկայինին ,
Անող ջուրին վրայ ընդերկար բարձրացնելով երկու թելերն ,
Կը պահպանէր ան ջուրերէն հալածական եղած Սառան .
Երբ կորսընցուց սակայն ան ոյժը կեանքին հետ ,
Երկինքն ու ջուրը լեցուցին ամբողջ աշխարհն .
Ու ծիածանը նրբուլեց . զի կատարուած էր ամէն բան :

Թրգ. Թ. Ե. Դ.

ALFRED DE VIGNY

Դանիթ, 2 Յունիս 1931

Կ Ա Ր Օ Տ

Ի՞նչ աղեղի մը պրկումն էր դէպի վրնիս
Երկինքն անհուն իմ տենչանքիս , այն առաւօտ ,
Երբ ծաղկեցաւ սիրաջեր բառը շրթունքիդ ,
Ու մընացի աղբիւրներու ձայնին կարօտ :

Ու մընացի լուսընկային սեմին վրայ ,
Ձեռներս գո՛ց ուր բանջրած էր քու հոգիդ ,
Երբ ծաղկեցաւ անհուն երազը շրթունքիդ ,
Ինչպէս զարունը կղզիին հեռահրմայ . . .

Հոն ես պիտի դառնամ , հովերն ալ հեւ ի հեւ
Պիտի բանան առագաստներն ուր ամէն թել
Խօ՛ւ իր լոյսին մէջ պիտի՝ ըլլայ բերկրանքի դող . . .

Ու կարօտին որ ծպտեցաւ այն առաւօտ ,
Ըլլամ գուցէ տեսնուի սրդան արտառուազող ,
Ու զտնէմ սիրքս աստուածի մը արթին մօտ . . .

Ս. ՐԱՅՆ ԵՐԿԱԹ